

”Asiakaslähtöisyys ja integraatio parantavat lasten ja nuorten mielenterveyspalveluja”

Sosiaali- ja terveysministeriön erityisasiantuntija, lastenpsykiatrian ylilääkäri Päivi Kaukonen toimii myös World Association for Infant Mental Health -maailmanjärjestön toiminnanjohtajana. Hän on ollut suunnittelemassa lasten- ja nuorten sote-palveluita.

Miten lasten ja nuorten mielenterveysasiat ovat olleet esillä sote-uudistuksen työstämisessä?

Lasten, nuorten ja perheiden sote-palveluita suunniteltaessa mielenterveyspalvelut ovat aivan keskustelun polttopisteessä. Mielenterveys- ja sosiaalipalveluiden välisiin rajapintaongelmiin ja katvealueisiin halutaan vaikuttaa. Puhutaan myös lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden riittävän saatavuuden varmistamisesta. Palveluiden suunnittelun ja seurannan edellyttämät tietopohjan täydentämisen ja kehittämisen tarpeet nousevat toistuvasti esiin. Näitä samoja kysymyksiä on sivuttu myös sote-uudistuksen koko laajan palvelutuotannon valmisteluryhmässä.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden asemoitumista sote-uudistuksessa on muutama vuoden ajan ministeriössä työstänyt verkostotyypinen lasten ja nuorten mielenterveys-työn työryhmä, jonka puheenjohtajana olen toiminut. Tavoitteena on ollut vaikuttaminen suuntaan ja toiseen. Suunnitteluun on haluttu saada viestejä palvelujärjestelmän toimijoilta,



ja toisaalta on tärkeää, että uudistukseen valmistaudutaan ja etukäteen pohditaan eri vaihtoehtoja. Lasten, nuorten ja perheiden sote-mallia on kehitetty myös virkamiesvoimin ministeriön eri osastojen ja THL:n yhteistyönä – niin kuin pitääkin, kun palvelujen integraatiota tavoitellaan.

On ollut hienoa huomata, miten paljon lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut ovat esillä sote-valmistelussa ja eri työryhmien keskusteluissa. Ajankohittaisena haasteena on hahmottaa valinnanvapauden ja monituotajamallin vaikutukset lasten, nuorten ja perheiden tuleviin sote-palveluihin.

Mitkä ovat päätavoitteita alaikäisten mielenterveytyön kehittämisessä?

Tärkeimmät tavoitteet lasten, nuorten ja perheiden mielenterveytyön kehittämisessä ovat sote-uudistuksen keskeiset elementit – asiakaslähtöisyys, integraatio ja perusterveydenhuollon palveluiden vahvistaminen.

Uskon, että oikein toteutettu asiakaslähtöisyys muuttaa palveluita ja toimintatapoja joustavampaan ja vaikuttavampaan suuntaan. Potilaiden ja sosiaalihuollon asiakkaiden tulee olla aktiivisesti osallisina sekä oman palvelunsa että alueen palveluiden yleisessä kehittämisessä. Po-

tilailta, myös lapsilta ja nuorilta, kysyminen on yksinkertainen ja hyvä keino – erityisesti etukäteen eikä vain palautteena palvelusta.

Suomessa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen juuret ovat sosiaalihuollon puolella. Näin kehittynyt palvelujärjestelmä on moniammatillinen ja joustava, mutta hajanainen. Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluissa integraatiolle onkin tilausta. Integraation myötä palveluiden tarpeen kuva muuttuu oleellisesti ja voimme suunnata resurssit viisaammin. Erityisen suuret hyvinvointi- ja kustannushyödyt saavutetaan paljon palveluita tarvitsevien lasten, nuorten ja perheiden sosiaali- ja terveyspalveluiden integraatiolla.

Perusterveydenhuollon palveluiden vahvistamisessa keskeistä on näyttöön perustuvien hoitomenetelmien ja resurssien tuominen kattavasti perusterveydenhuollon toimijoiden keinovalikoimaan. Lastenneuvolan ja kouluterveydenhuollon laajojen terveystarkastusten taustalta pitäisi löytyä nykyistä enemmän vaikuttavia hoito-ohjelmia, joihin perheitä voisi ohjata. Nämä menetelmät ovat lyhyempiä ja edullisempia kuin lastenpsykiatrinen hoito muutaman vuoden odottelun jälkeen.

Miksi pyritään juuri tällaisiin muutoksiin?

Tämän tyyppisillä muutoksilla voidaan lapsille, nuorille ja perheille tuottaa enemmän terveyttä ja hyvinvointia. Lasten ja nuorten parissa työskentelevälle hyvin koulutetulle työntekijäjoukolle luomme enemmän työn iloa ja innostusta, kun palvelut järjestyvät sujuvammin. Yhteis-

kunta hyötyy, kun kustannukset eivät lisäänty ja voidaan käyttää resursseja vaikuttavammin.

Yksi Suomen hallituksen kärkihankkeista on lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma, niin sanottu LAPE-hanke. Mitä se mahdollistaa?

Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma LAPE uudistaa lasten, nuorten ja perheiden palvelut maakuntien ja tulevaisuuden kuntien toimintaympäristöön. Muutosohjelma vahvistaa lapsen oikeuksiin ja tietoon perustuvaa toimintakulttuuria päätöksenteossa ja palveluissa sekä uudistaa

LAPE-hanke uudistaa lasten ja nuorten mielenterveyspalvelut sote-malliin.

palveluita lapsi-, nuori- ja perhelähtöisesti. Keskeisenä tavoitteena on palveluiden painopisteen siirtäminen ongelmien ehkäisyyn sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon unohtamatta kuitenkin erilaisten korjaavien palveluiden tarvetta.

Perustason sote-palveluita uudistetaan verkostoimalla palvelut matalan kynnyksen periaatteen ja perhekeskustoimintamallin mukaisesti. Keskeistä on, että apua löytyy yhdestä osoitteesta ja käytössä on näyttöön perustuvia ehkäisy-, hoidon ja tuen menetelmiä. Erityistason sosiaali- ja terveyspalveluita kehitetään sote-uudistuksen suuntaan asiakaslähtöisiksi ja integroituviksi palveluiksi. Kaikkein vaativinta erityisosaamista edellyttävät

sote-palvelut sekä palveluihin liittyvä tutkimus-, kehittämis- ja koulutustoiminta kootaan maakuntien muodostamille yhteistyöalueille suunniteltuihin osaa- mis- ja tukikeskuksiin.

Muutosohjelman toteuttamiseen vuosille 2016–2018 on varattu 40 miljoonaa euroa, josta pääosa käytetään alueellisen muutostyön tukemiseen.

Miten sote-uudistus ja LAPE-hanke yhdistetään?

LAPE-muutosohjelma on eri hallinnonalojen välinen hanke, ja se toteutetaan usean ministeriön yhteistyönä. Lasten, nuorten ja perheiden sote-palvelut ovat tulossa olevan uudistuksen vuoksi kuitenkin muutostyön keskiössä, sillä ne vaikuttavat yhteistyöpiintoihin ja palvelujen yhteensovittamiseen. LAPE-hanke ja sote-uudistus etenevät vastavuoroisen keskustelun puitteissa.

Miten rentoudut, mikä irrottaa LAPE:sta ja sote-uudistuksesta?

Toiminta pienten lasten mielenterveyden maailmanjärjestössä tuo aktiivisuutta vapaa-aikaan monella tavalla. Erityisen kiireistä aikaa on maailmankongressin järjestäminen joka toinen vuosi, milloin missäkin maassa. Työtä tekee mukava tiimi Tampereella WAIMH:n keskustuimistossa, ja vuosien varrella on löytynyt hyviä ystäviä eri puolilta maailmaa. Kävely ja lenkkeily metsäpoluilla mökkimaisemissa ovat hyviä rentoutumiskeinoja. Etenkin kevätaamut ovat upeita kuulaine väreineen ja monine lintuineen. ■

**TUULA TAMMINEN
JAANA SUVISAARI
TOIMITUS**